

LEO TOLSTOI

VENÄJÄN VALLANKUMOUKSEN KUVASTIMENA

Suuren taiteilijan nimen rinnastaminen vallankumouksen kanssa, jota hän ilmeisesti ei ymmärtänyt ja josta hän ilmeisesti vetäytyi syrjään, saattaa ensi näkemältä tuntua oudolta ja epäluonnolliselta. Ei kai voida sanoa kuvastimeksi sitä, mikä silmännähtävästi ei kuvasta ilmiötä oikein? Mutta vallankumouksemme on tavattoman mutkallinen ilmiö; sen välittömien toimeenpanijoiden ja osanottajien joukon keskuudessa on runsaasti yhteiskunnallisia aineksia, jotka niin ikään eivät ilmeisesti ole ymmärtäneet tapahtumia, jotka niin ikään ovat vetäytyneet syrjään niistä todellisista historiallisista tehtävistä, joita tapahtumien kulku on heille asettanut. Ja jos meillä on todella suuri taiteilija, niin hänen on täytynyt heijastaa teoksissaan edes joitakin vallankumouksen oleellisia puolia.

Venäjän legaalinen lehdistö, joka on täpötäynnä artikkeleja, kirjeitä ja uutistietoja Tolstoin 80-vuotispäivän johdosta, on vähimmin kiinnostunut analysoimaan hänen teoksiaan Venäjän vallankumouksen luonteen ja liikkeellepanevien voimien kannalta. Koko tämä lehdistö on ällöttävän täynnä ulkokultaisuutta, kahdenlaista ulkokultaisuutta: virallista ja liberaalista. Ensin mainittu on niiden lahjottavien sepustelijain karkeaa ulkokultaisuutta, joita eilen käskettiin vainoamaan L. Tolstoita, mutta tänään etsimään hänestä patriottisuutta ja noudattamaan parhaansa mukaan säädyllisyyttä Euroopan edessä. Että moisille sepustelijoille on maksettu heidän sepustuksistaan, sen tietävät kaikki, eivätkä he pysty pettämään ketään. Paljon hiotumpaa ja sen vuoksi paljon vahingollisempaa ja vaarallisempaa on liberaalien ulkokultaisuus. Kun kuuntelee

„Retsh” lehden kadettilaisia balalaikineja, niin — heidän myötätuntonsa Tolstoita kohtaan on mitä täydellisintä ja lämpimintä. Todellisuudessa nuo harkitut kaunopuheet ja mahtipontiset korulauseet „suuresta jumalanetsijästä” ovat läpeensä valhetta, sillä venäläinen liberaali uskoo yhtä vähän tolstoilaiseen jumalaan kuin tuntee myötämielisyyttä nykyiseen järjestelmään kohdistuvaa tolstoilaista kritiikkiä kohtaan. Hän tarraantuu populääriseen nimeen kartuttaakseen vähäistä poliittista pääomaansa, esiintyäkseen yleiskansallisen opposition johtajan osassa, hän pyrkii korulauseiden jylinällä ja räiskeellä *tukahduttamaan* tarpeen vastata suoraan ja selvästi kysymykseen: mistä johtuvat „tolstoilaisuuden” huutavat ristiriidat, mitä vallankumouksemme puutteellisuuksia ja heikkouksia ne ilmentävät?

Tolstoin teoksissa, katsomuksissa, opeissa ja koulukunnassa ilmenevät ristiriidat ovat tosiaankin huutavia. Toisaalta — nerokas taiteilija, joka ei ole luonut vain verrattomia kuvauksia Venäjän oloista, vaan myös maailmankirjallisuuden ensiluokkaisia teoksia. Toisaalta — Kristuksessa hassahtanut tilanherra. Toisaalta — ihailtavan voimakas, välitön ja vilpiton vastalause yhteiskunnallista valhetta ja petosta vastaan, toisaalta — „tolstoilainen”, s.o. venäläiseksi intelligentiksi sanottu ransistunut, hysteerinen ruikutaja, joka julkisesti rintaansa lyöden julistaa: „olen paha, olen ilkeä, mutta harjoitan siveellistä itsekasvatusta; en nauti enää lihaa, vaan ravitsen nyt itseäni riisipyöryköillä”. Toisaalta — kapitalistisen riiston armostonta arvostelua, hallituksen väkivallantekojen, oikeudenkäynti-ilveilyn ja valtionhallinnan paljastamista, rikkouden kasvun ja siviilisaation saavutusten sekä työväenjoukkojen kurjuuden, villiintyneisyyden ja kärsimysten kasvun välisten ristiriitojen syvällistä paljastamista; toisaalta — hourupäistä saarnaamista: „paha ei pidä vastustaa” väkivallalla. Toisaalta mitä terveintä realismia, kaikkien ja kaikenlaisten naamarien poisriisumista; — toisaalta maailman erään mitä inhottavimman asian, nimittäin uskonnon saarnaamista, pyrkimystä vaihtaa virkapapit vakaumuksellisiin pappeihin, s.o. mitä hiotuimman ja sen vuoksi erittäin iljettävän pappiuden kultivointia. Todellakin:

Rikkahin, vaurahin, köyhä ja varaton
voimassas' mahtavin, voimassas' voimaton
olet sä, Venäjän maal

On sinänsä ilmeistä, että tällaisten ristiriitojen vallitessa Tolstoi ei voinut lainkaan ymmärtää enempää työväenliikettä ja sen merkitystä taistelussa sosialismin puolesta kuin Venäjän vallankumoustakaan. Mutta ristiriidat Tolstoin katsantokannoissa ja opeissa eivät ole sattuma, vaan ne ovat niiden ristiriitaisten olojen ilmausta, joihin Venäjän elämä oli saatettu XIX vuosisadan viimeisellä kolmanneksella. Vasta äskettäin maaorjuudesta vapautunut patriarkallinen maaseutu jätettiin kirjaimellisesti pääoman ja kruununkassan rosvottavaksi ja ryövättäväksi. Talonpoikaistalouden ja talonpoikaiselämän vanhat perustukset, jotka todella olivat kestäneet vuosisatoja, luhistuivat tavattoman nopeasti. Ja Tolstoin katsantokantojen ristiriitoja ei ole arvosteltava nykyajan työväenliikkeen ja nykyajan sosialismin näkökulmasta (sellainenkin arvostelu on tietysti tarpeellista, mutta se ei riitä), vaan sen protestin kannalta, jota Venäjän patriarkallisen maaseudun täytyi synnyttää lähestyvää kapitalismia, joukkojen köyhtymistä ja maattomaksi joutumista vastaan. Tolstoi on naurettava profeettana, joka on löytänyt uusia reseptejä ihmiskunnan pelastamiseksi,— ja siksiäpä suorastaan viheliäisiä ovat ne ulkolaiset ja venäläiset „tolstoilaiset”, jotka ovat olleet halukkaita muuttamaan uskonkappaleeksi juuri tämän heikoimman puolen hänen opistaan. Tolstoi on suuri niiden aatteiden ja niiden mielialojen ilmaisijana, joita miljoonille Venäjän talonpojille oli muodostunut siihen mennessä, kun koitti Venäjän porvarillinen vallankumous. Tolstoi on originelli, sillä hänen katsantokantojensa koostuma kokonaisuutena ilmaisee juuri niitä erikoisuuksia, joita vallankumouksellamme *talonpoikaisena* porvarillisena vallankumouksena oli. Ristiriidat Tolstoin katsomuksissa ovat tästä näkökulmasta katsottuna niiden ristiriitaisten olojen todellinen kuvastin, joissa talonpoikaiston historiallisen toiminnan vallankumouksessamme oli tapahduttava. Toisaalta, vuosisatoja kestäneen maaorjuuden ikeen ja kymmeniä vuosia jatkuneen yhä kiihtyvän reforminjälkeisen häviöönjoutumisen aikana oli kasaantunut suunnattomasti vihaa, suuttumusta ja hurjaa päättäväisyyttä. Pyrkimys hävittää perustuksiaan myöten sekä valtionkirkko että tilanherrat ja tilanherrojen hallitus, murskata kaikki vanhat maanhallintamuodot ja -järjestykset, raivata maaperä, luoda poliisi-luokkavaltion tilalle vapaiden ja tasa-arvoisten

pientalonpoikien yhdyselämä — tämä pyrkimys kulkee punaisena lankana talonpoikain jokaisessa historiallisessa askelessa vallankumouksessamme, ja on epäilemätöntä, että Tolstoin teosten aatteellinen sisältö on paljon lähempänä tätä talonpoikaiston pyrkimystä kuin sitä abstraktista „kristillistä anarkismia”, joksi hänen katsomustensa „systeemi” väliin arvioidaan.

Toisaalta talonpoikaisto, pyrkiessään uusiin yhdyselämän muotoihin, suhtaantui varsin tiedottomasti, patriarkallisesti, nurinkurisesti siihen, millaista tuon yhdyselämän tulee olla, millaisella taistelulla tulee valloittaa itselleen vapaus, millaisia johtajia sillä saattaa olla tässä taistelussa, miten suhtaantuu talonpoikaisvallankumouksen intresseihin porvaristo ja porvarillinen intelligenssi, miksi tilanherrojen maanomistuksen hävittämiseksi on välttämätöntä tsaarihallituksen väkivaltainen kukistaminen. Talonpoikaiston koko entinen elämä oli opettanut sen vihaamaan tilanherraa ja virkamiestä, mutta se ei ollut opettanut eikä voinutkaan opettaa sitä, mistä oli etsittävä vastausta kaikkiin näihin kysymyksiin. Vallankumouksessamme pienempi osa talonpoikaistosta todella taisteli, järjestäytyen edes jonkin verran siinä tarkoituksessa, ja aivan pieni osa nousi ase-kädessä hävittämään vihollisiaan, tuhoamaan tsaarin lakeijoita ja tilanherrojen puoltajia. Talonpoikaiston enemmistö itkeskeli ja rukoili, jaaritteli ja haaveili, kirjoitteli pyyntöjä ja lähetti „anojiaan” — täysin Leo Nikolajevitsh Tolstoin hengessä! Ja kuten aina käy tällaisissa tapauksissa, tolstoilainen pidättyneisyys politiikasta, tolstoilainen kieläytyminen politiikasta, se, että politiikka ei kiinnostanut eikä sitä ymmärretty, johti siihen, että tietoista ja vallankumouksellista proletariaattia seurasi vähemmistö, enemmistö taas joutui niiden periaatteettomien, lakeijamaisten, porvarillisten intelligenttien saaliiksi, jotka kadettien nimellä juoksentelivat trudovikkien kokouksesta Stolypinin eteishalliin, mankuivat, hieroivat kauppoja, rakentelivat sovintoa ja lupasivat sen rakentaa, — kunnes saivat potkut sotilassaappaasta. Tolstoin aatteet — ne ovat talonpoikaiskapinamme heikkouden, puutteellisuuksien kuvastin, patriarkallisen maaseudun selkärangattomuuden ja „ryttäjäisännän” pinttyneen pelkuruuden heijastusta.

Katsokaapa vuosien 1905—1906 sotilaskapinoita. Nämä vallankumouksemme soturit ovat yhteiskunnalliselta kokoon-

panoltaan talonpoikaiston ja proletariaatin väliltä. Jälkimmäinen on vähemmistönä; siksi sotaväen keskuudessa tapahtuneessa liikehtimisessä ei ilmene edes lähimain samanlaista yleisvenäläistä yhteenliittyneisyyttä, samanlaista puoluekantaista tietoisuutta, jollaista on ilmennyt proletariaatilla, joka on aivan kuin käden käänteessä tullut sosialidemokraattiseksi. Toisaalta ei ole virheellisempää mielipidettä kuin se, että sotilaskapinoiden epäonnistumisen syynä oli muka upseeriston keskuudesta olevien johtajien puute. Päinvastoin, vallankumouksen jättiläismäinen edistys Narodnaja voljan aikojen jälkeen ilmeni juuri siinä, että esimiehiä vastaan tarttui aseeseen „harmaa lauma”, jonka omintakeisuus pelästytti niin kovin liberaalisia tilanherroja ja liberaalista upseeristoa. Sotamies oli syvästi myötätuntoinen talonpoikaiston asialle; pelkkä maan mainitseminen sai hänen silmänsä leimuamaan. Useammin kuin kerran valta siirtyi sotaväessä sotilasjoukkojen käsiin,— mutta tuon vallan päättävää hyväksikäyttöä ei ollut juuri ollenkaan; sotamiehet horjuivat; parin päivän, joskus muutaman tunnin kuluttua, otettuaan hengiltä jonkun vihaamansa esimiehen, he vapauttivat arestista muut, ryhtyivät neuvotteluihin esivallan kanssa ja sittemmin asettuivat ammuttaviksi, ruuskittaviksi ja valjastautuivat jälleen ikeeseen — aivan Leo Nikolajevitsh Tolstoin hengessä!

Tolstoi kuvastaa kuohuvaa vihaa, kypsää pyrkimystä parempaan, halua vapautua menneisyydestä,— ja kypsämätöntä haaveilua, poliittista kehittymättömyyttä, vallankumouksellista selkärangattomuutta. Historiallis-taloudelliset olot selittävät sekä joukkojen vallankumoustaistelun syntymisen kiertämättömyyden että sen, etteivät ne olleet valmiit taisteluun, tolstoilaisen pyrkimyksen olla vastustamatta pahaa, mikä oli ensimmäisen vallankumoussankampain tappion vakavimpana syynä.

Sanotaan, että lyödyt armeijat ovat hyviä oppimaan. Vallankumouksellisten luokkien rinnastaminen armeijoihin on tietenkin oikeaa vain sangen rajoitetussa mielessä. Kapitalismin kehitys muuttaa ja kärjistää tunti tunnilta niitä olosuhteita, jotka ovat sysänneet vallankumouksellisdemokraattiseen taisteluun miljoonia talonpoikia, jotka on liittänyt yhteen viha maaorjuuttaja-tilanherroja ja näiden hallitusta kohtaan. Itse talonpoikaiston keskuudessa tavaravaihdon, markkinoiden herruuden ja rahan vallan kasvu

tunkee yhä enemmän syrjään patriarkallista menneisyyttä ja patriarkallista tolstoilaista ideologiaa. Mutta vallankumouksen ensi vuosien ja joukkojen vallankumoustaistelun ensi tappioiden eräs saavutus on eittämätön: se on se kuolettava isku, joka annettiin joukkojen entiselle löyhyydelle ja velttoudelle. Rajaviivat ovat käyneet selveemmiksi. Luokat ja puolueet ovat suorittaneet rajankäynnin. Stolypinin antamien opetusten moukaroimina, vallankumouksellisten sosialidemokraattien herkeämättömän, johdonmukaisen agitaation vaikutuksesta ei ainoastaan sosialistinen proletariaatti, vaan myös demokraattiset talonpoikaisjoukot tulevat ehdottomasti nostamaan yhä karaistuneempia taistelijoita, jotka ovat entistä vähemmän alttiita lankeamaan historialliseen tolstoilaisuussyntiimme!

„Proletari“ № 35,
syyskuun 11 (24) pnd 1908

Julkaistaan käsikirjoituksesta,
joka on tarkistettu „Proletari“
lehden tekstin mukaan